

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

KNJIŽNIČARSTVO

DIPLOMSKI RAD

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

KNJIŽNIČARSTVO

DIPLOMSKI RAD

ŠKOLSKA KNJIŽNICA

U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Ena Cindrić

Osijek, svibanj 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

KNJIŽNIČARSTVO

TEMA: ŠKOLSKA KNJIŽNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

PRISTUPNICA: ENA CINDRIĆ

TEKST ZADATKA: Cilj ovoga diplomskog rada je iznijeti i objasniti djelatnosti školske knjižnice i njezinu ulogu u odgojno-obrazovnom procesu. Također, objasniti važnost metoda i modela učenja i poučavanja koji su bitni za aktivan i kreativan rad s učenicima, a koji im i omogućuje stjecanje važnih navika i sposobnosti za daljnji život. Uzimajući u obzir da je školski knjižničar pokretač svih djelatnosti školske knjižnice, istraživanjem će se ispitati njihov način rada s učenicima, ali i suradnja s učiteljima i nastavnicima. Iako se nikad ne zna što budućnost nosi, na kraju rada iznijeti će se neke činjenice vezane uz budući razvoj školske knjižnice.

Osijek, svibanj 2018.

Mentorica

Predsjednik Odbora za završne i diplomske radove:

Doc. dr. sc. Marija Erl Šafar

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

DIPLOMSKI RAD

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Informacijske i komunikacijske znanosti

Znanstvena grana: Knjižničarstvo

Prilog:

Izrađeno:

Primljeno:

Mj.

Br. Priloga

Mentorica:

doc. dr. sc. Marija Erl Šafar,
docentica

Komentorica: dr. sc. Tamara
Zadravec, predavačica

Pristupnica: Ena Cindrić

Mentorica:

Predsjednik Odbora za završne i diplomske radove:

SAŽETAK

U radu se predstavlja razvojna dimenzija školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu. Školska knjižnica danas predstavlja informacijsko i komunikacijsko te medijsko središte škole koje daje potporu odgojno-obrazovnom procesu koristeći razne, suvremene modele učenja i poučavanja. Cjeloživotno učenje učenika važna je komponenta koju školska knjižnica pruža svakom učeniku, prema tome školski knjižničar ima ulogu stvoriti od učenika čitatelja koji će književnom djelu slobodno pristupiti s radošću i oduševljenjem. Doprinos školske knjižnice cjeloživotnom učenju očituje se u učenju sposobnosti, vještina i navika poput: znati slušati, čitati s razumijevanjem, vješto komunicirati pismeno i usmeno, kreativno razmišljati i rješavati probleme, koristiti se novim tehnologijama, dobro raditi u timu te znati postaviti ciljeve, ali i motivaciju za njihovo ostvarenje.

Ključne riječi: školska knjižnica, školski knjižničar, metode i modeli učenja, suradnja, cjeloživotno učenje

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. ŠKOLSKA KNJIŽNICA.....	8
2.1. Djelatnosti školske knjižnice	8
2.2.1. Učenički knjižni fond.....	10
2.2.2. Nastavnički knjižni fond	10
3. ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU.....	12
3.1. Učenje u školskoj knjižnici.....	13
3.2. Izvannastavne aktivnosti.....	14
4. METODE I MODELI UČENJA I POUČAVANJA U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI.....	16
4.1. Nastavni dan u školskoj knjižnici	17
4.2. Školski projekt.....	19
4.3. Radionica	22
4.4. Intermedijalnost – korelacija predmeta	25
4.5. Upotreba novih tehnologija	27
4.6. Novi didaktički materijali	28
5. BUDUĆA ULOGA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA	30
6. ISTRAŽIVANJE	31
6.1. Metodologija.....	31
6.2. Rezultati.....	32
6.3. Rasprava	36
7. ZAKLJUČAK	38
8. LITERATURA.....	39
9. PRILOZI.....	41

1. UVOD

Školska knjižnica ima dugu povijest svoga postojanja. S obzirom na brzi razvoj tehnologija, novih znanja i otkrića koja doprinose novom i modernijem načinu življenja, školska knjižnica je primorana pratiti sve novonastale promjene. Uz potrebu školskih knjižnica za prilagodbom novih promjena i izazova, glavni i osnovni cilj školske knjižnice odgojiti učenika čitatelja jer je čitanje temeljna vještina bez koje se ne može funkcionirati i napredovati u suvremenom društvu.

Ovaj rad sastoji se od uvoda, četiri poglavlja, 13 potpoglavlja, istraživanja, zaključka, popisa literature i priloga.

U prvom poglavlju definira se školska knjižnica i njezine djelatnosti, predstavlja se sadržaj knjižnog fonda – učeničkog i nastavničkog, i njegova važnost za rad u knjižnici.

Drugo poglavlje govori o ulozi školske knjižnice u odgojno obrazovnom procesu te o važnosti učenja u školskoj knjižnici i izvannastavnih aktivnosti.

Treće poglavlje posvećeno je modelima učenja i poučavanja u školskoj knjižnici koji doprinose stjecanju cjeloživotnih navika, vještina i sposobnosti kod učenika. Vrste modela važne za odgoj i obrazovanje u školskoj knjižnici su: nastavni dan u školskoj knjižnici, školski projekt, radionica, intermedijalnost - korelacija predmeta, upotreba novih tehnologija i novi didaktički materijali.

Četvrto, završno poglavlje govori o budućoj ulozi školskog knjižničara.

Istraživanje je provedeno pomoću anketnog upitnika, a ispitanici su bili školski knjižničari osnovnih škola Brodsko-posavske županije. Cilj istraživanja bio je ispitati i saznati na koji način i kroz koje aktivnosti i modele učenja knjižničari sudjeluju u nastavnom procesu te kakva je njihova suradnja s učiteljima te zašto smatraju (ako smatraju) da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju.

Svrha rada je ukazati na potrebu primjene suvremenih modela učenja jer obradu nastavnih i nenastavnih sadržaja čine drugačijim, zanimljivijim i kvalitetnijim. Uz to, novi načini učenja pridonose osamostaljenju i razvoju učenika kao pojedinca.

2. ŠKOLSKA KNJIŽNICA

Školska je knjižnica sastavni dio škole neophodan za sve ono što se događa u odgojno-obrazovnom procesu. Činjenica je da nema dobrog obrazovanja bez dobre knjižnice, prema tome, knjižničar mora dokazati svoju vrijednost i uspješnost zbog odgovornosti prema svojim korisnicima. Dakle, u novom vremenu, školski knjižničar treba biti obrazovani profesionalac koji posjeduje temeljna znanja svoga područja i mora imati svijest o svojoj misiji i vrijednosti u društvu. Time ujedno pridonosi razvoju knjižničarstva u znanstvenom i profesionalnom smislu i otvara način kojim je moguće zadovoljiti zahtjeve stavljene pred profesiju (Kovačević, 2004).

Školsku knjižnicu kao pojam nije teško definirati, ona se puno ne razlikuje od drugih vrsta knjižnica, ali se razlikuje po djelatnostima, vrsti korisnika i po tome što je usmjerena na područje odgojno-obrazovnog procesa koje uključuje nastavne i izvannastavne aktivnosti učenika. Prema tome, Pedagoški standardi (osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (2008) definiraju školsku knjižnicu kao društveni prostor koji je: „Sastavni dio odgojno-obrazovnog sustava. Izravno uključen u nastavne i izvannastavne aktivnosti. Na raspolaganju učenicima, nastavnom osoblju i drugim korisnicima. Prostor prilagodljiv promjenama u školskome obrazovnom programu i novim tehnologijama“ (Kovačević 2012, 17-18). Također, o školskoj knjižnici se može govoriti i kao o općepoznatom pojmu koji je definiran tipičnim knjižničarskim rječnikom. Tako je prema Standardu za rad školske knjižnice (2000), u Članku 2. školska knjižnica definirana kao: „organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja kroz djelatnost knjižničnog osoblja nabavlja, obrađuje, čuva i daje na upotrebu građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba korisnika i permanentnog obrazovanja“.

2.1. Djelatnosti školske knjižnice

Djelatnosti školske knjižnice najvažniji su segment u prepoznatljivosti školske knjižnice u društvu. U djelatnosti se ubrajaju nastavne i izvannastavne aktivnosti koje su u školskoj knjižnici svakodnevne, ali i raznovrsne. Jedan školski dan za knjižnicu znači velik broj aktivnosti kao što su: posudba i vraćanje knjiga/lektira, pregledavanje knjiga na policama, potražnja materijala za nastavne satove i/ili dramsku grupu, čitanje raznih knjiga i časopisa, potražnja za korisnim informacijama i podacima, održavanje nastavnih satova,

sastanci književnog kluba, usmena izlaganja, izložbe i sl. Sve te aktivnosti zahtijevaju naporan rad knjižničara, ali ga ujedno čine i iznimno zanimljivim.

Standard za školske knjižnice imenuje tri vrste djelatnosti školske knjižnice: neposredna odgojno-obrazovna djelatnost, stručna knjižnična djelatnost i kulturna i javna djelatnost. Prema Standardu za školske knjižnice 1. „Neposredna odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice, obuhvaća: rad s učenicima, suradnju s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima te pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada; 2. stručna knjižnična djelatnost, obuhvaća: organizaciju i vođenje rada u knjižnici i čitaonici, nabavu knjižne i neknjižne građe, izgradnju fonda, klasifikaciju i katalogizaciju, otpis i reviziju, praćenje i evidenciju knjižničnog fonda, usmene i pisane prikaze pojedinih knjiga, časopisa i novina, izradu popisa literature koja promiče kulturnu baštinu i daje temelj za razumijevanje različitih kultura i zaštitu knjižnične građe; 3. Kulturna i javna djelatnost, obuhvaća: organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih sadržaja kao što su književne i filmske tribine, natjecanja u znanju, književni susreti, predstavljanje knjiga, tematske izložbe, filmske projekcije i videoprojekcije, suradnju s kulturnim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme (amaterska kazališta, pjevački zborovi, narodne knjižnice i dr.).“

Školska knjižnica ima jasno određene temeljne zadatke koje treba izvršavati svaki školski dan, a to su stvoriti trajnu naviku kod učenika da zavole knjigu. To uključuje: samostalno traganje za njom, njezino korištenje te shvaćanje knjige kao savjetnika i učitelja za osobne i opće probleme, jer knjiga predstavlja jedan od relevantnih izvora istinskog znanja. Zatim, jedan od najvažnijih zadataka, koji zahtjeva mnogo truda i rada, a to je pomoći učenicima da postanu samostalne i slobodne osobe. Sljedeći zadatak, ujedno i posljednji, odnosi se na nastavnike i njihovo upotpunjavanje znanja iz pedagogije i suvremene nastave općenito što uključuje primjenu novih i različitih metoda za učenje i poučavanje, ali i unaprjeđenje njihovog stručnog i znanstvenog rada (Blažeković, 1993).

2.2. Knjižni fond školske knjižnice

Knjižni fond predstavlja osnovu djelatnosti školske knjižnice, a utječe i na povećanje/smanjenje interesa učenika za rad i učenje. Stoga je važno da je knjižni fond svake školske knjižnice raznovrstan s različitim sadržajima. Općepoznata predrasuda o školskim knjižnicama je da on služe samo za posudbu i vraćanje lektira, to je prva misao koja svima padne na pamet kada se spomene školska knjižnica. Takvu predrasudu potrebno je razuvjeriti. Lektire nisu sve što čini knjižni fond školske knjižnice, ali o tome će se više reći u sljedećem

poglavlju. Nadalje, suvremena nastava u svakodnevnom radu zahtjeva, uz knjigu i upotrebu druge građe, prema tome je potrebno da fond bude raznolik. Naravno, uz knjižnu građu, fond školske knjižnice sadrži i neknjižnu građu, AV građu (CD-ovi, DVD-ovi) koja predstavlja dodatni materijal, vrlo koristan za kvalitetnije i bolje izvođenje nastave.

Učenički i nastavnički knjižni fond razlikuje se po sastavu, nalaze se na odvojenim policama, ali u istoj prostoriji.

2.2.1. Učenički knjižni fond

Učenički knjižni fond raspoređen je prema dobi učenika, a sastoji se od: knjiga za obveznu školsku lektiru; popularno-znanstvene i informativne literature iz svih predmeta koji se predaju u školi; priručnika: enciklopedije, leksikoni, rječnici, pravopisi, atlas i druga izdanja koja učenicima pomažu u izradi školskih zadataka; serijske publikacije: časopisi i novine za razonodu i pouku; knjige na stranim jezicima koji se uče u određenoj školi, a privlačnim sadržajem potiču učenike na čitanje radi učenja stranog jezika; ostali knjižni materijali: filmovi, CD-ovi, DVD-ovi, slike, fotografije, razglednice koje služe učenju. Najveću pozornost treba obratiti na izbor i nabavu obvezne školske lektire. To nije jednostavan proces s obzirom da treba dobro odrediti koja su lektirna djela najpotrebnija. Školski knjižničar u tom odabiru ima značajnu ulogu zato što on osobno mora svaku knjigu dobro poznavati, čak i pročitati, kako bi ocijenio jezik, stil, sadržaj kao i vrijednost ilustracije i tek onda nabaviti veći broj primjeraka (Blažeković, 1993).

2.2.2. Nastavnički knjižni fond

Za nastavnički knjižni fond važno je nabaviti sljedeće: suvremenu pedagošku literaturu iz pedagogije i školske pedagogije; metodičke priručnike svih predmeta koji se predaju u školi; stručna djela s područja svih predmeta u školi te suvremena djela koja će informirati nastavnike o najnovijim dostignućima na njihovom području; djela potrebna za stručno usavršavanje nastavnika; stručne pedagoške serijske publikacije; i priručnike.¹ Uočljiva je razlika između učeničkog i nastavničkog fonda, a to je beletristika. Beletristika nije potrebna u nastavničkom fondu iz razloga što ona služi razonodi, a razonoda se ne uklapa u nastavničku profesiju. Oni takva djela posuđuju u javnoj knjižnici i koriste ih u svoje slobodno vrijeme. Knjižničar ovdje mora pratiti koji su časopisi i novine najviše traženi, ali i

¹ Vidi prethodno poglavlje *Učenički knjižni fond*.

koji su nužni školi te u dogovoru s nastavnicima odabrati, posebno kada se radi o stručnim pedagoškim serijskim publikacijama (Blažeković, 1993).

3. ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

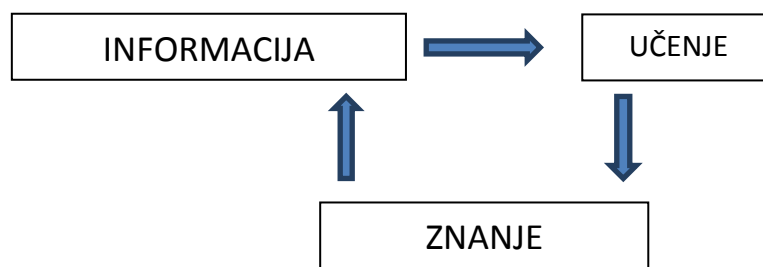
21. stoljeće donijelo je brze i neizvjesne promjene u svakom pogledu čovječanstva. Takve promjene zatekle su i školske knjižnice odnosno nove usluge školske knjižnice koje se ipak još uvijek oslanjaju na one tradicionalne. Prema mišljenju ovog autora, „Korisničke potrebe u potpunosti uvjetuju nove usluge koje u trajnom odgojno-obrazovnom procesu trebaju osigurati pristup svim relevantnim informacijama, pobuditi i omogućiti stručno-istraživački rad za učenike i učitelje, nastavnike i stručne suradnike“ (Zovko 2009, 43). Iz prethodno navedenog citata može se zaključiti da nove usluge koje stvara školska knjižnica ovise o potrebama korisnika, što znači da su korisnici ti koji uvelike pomažu knjižničaru u kreiranju novih usluga. Na taj način ostvarit će se obostrano zadovoljstvo, korisnici (u ovom slučaju učenici) će dobiti ono što žele i što im je potrebno, a knjižničar će imati prostor knjižnice popunjen zadovoljnim učenicima.

Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu je višestruka, a jedna od važnijih uloga je ta što ona svojim radom sudjeluje u poboljšanju kakvoće obrazovanja koje je bitan čimbenik u društvenom i gospodarskom razvoju novog vremena. Prema tome, vrlo je važno promijeniti način učenja i poučavanja kod učenika što znači da je učenike potrebno usmjeriti na stvaralaštvo te poticati kritičko mišljenje kako bi stekli sposobnost u rješavanju problema u budućnosti. Da bi se to postiglo učenici se moraju rasteretiti enciklopedijskog sadržaja koje sputava cjeloživotno učenje. Tu dolazimo do vizije suvremene škole u sklopu koje se definira uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu. Vizija suvremene škole nalaže da se znanje stječe aktivnim radom na izvorima znanja, a ne predajom znanja učenicima. Školska knjižnica je mjesto gdje se ti izvori znanja nalaze te kao takva postaje i mjestom koje potiče informacijsku pismenost, a školska knjižnica kao mjesto koje potiče informacijsku pismenost ostvaruje individualni razvoj stvaralačke sposobnosti učenika te omogućuje istraživački pristup kojim učenik stječe sposobnost samostalnog učenja. Također, uloga školske knjižnice prepoznaje se i u protoku informacija korištenjem računalne tehnologije (Zovko, 2009). Spomenom računalne tehnologije dotiče se pitanje buduće uloge školskog knjižničara, no o tome će se više reći u poglavlju koje će biti posvećeno samo toj temi.

3.1. Učenje u školskoj knjižnici

Odgajno-obrazovna zadaća školske knjižnice ostvaruje se na dva načina: izravno i neizravno. Izravan način uključuje komunikaciju između knjižničara i korisnika, a neizravan način uključuje suradnju s nastavnicima i stručnim suradnicima prilikom pripreme nastavnog sadržaja, kada knjižnica postaje glavni izvor znanja. Školska knjižnica podržava odstupanja od tradicionalnog oblika nastave (nastavnik predaje, učenici sjede, slušaju i pišu) te se pritom zalaže za nove metode i modele koje su prije svega usmjerene na intermedijalno učenje koje sa sobom donosi veću povezanost nastavnika i učenika, učenika/nastavnika i školske knjižnice te nastavnika i nastavnih sadržaja. Školska knjižnica i suvremeno obrazovanje imaju isti cilj, a to bi prema mišljenju ovog autora bilo: „naučiti učenika kako pronaći ono što mu treba kada mu treba i gdje se to nalazi, što znači naučiti ga uporabiti sve izvore informacija i znanja koje će mu trebati u radu i životu uopće“ (Kovačević 2004, 54). Kreativni proces učenja jedan je od čimbenika kojim je moguće ostvarenje prethodno navedenog cilja. Poznato je da je školska knjižnica oduvijek imala svoje mjesto u obrazovnom procesu, uvijek je bila prisutna, međutim kroz vrijeme je dobivala na važnosti te je od osnovne funkcije posudbe dogurala do snažne potpore nastavi i obrazovanju općenito. Točnije, 80-ih godina 20. st školska je knjižnica dobila novu ulogu u školi odnosno informacijsku funkciju koja se i danas smatra glavnim središtem svake knjižnice. Na slici 1 prikazana je pretvorba informacije u znanje odnosno njihova povezanost (Kovačević, 2004).

Slika 1. Proces stjecanja znanja

Preuzeto: Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske studije, Altagama, 2004., str.55.

Školska knjižnica ima ulogu, od svih izvora znanja, omogućiti ona relevantna jer su samo relevantni izvori kvalitetni izvori. Zato je važna selekcija informacija jer pojednostavljuje korisniku samostalno snalaženje u potrazi i korištenju informacija. Ukratko, školska knjižnica obučava, priprema i provodi novo učenje.

Nadalje, učenje u školskoj knjižnici omogućuje učenicima da samostalno otkriju problem, ali i način na koji će taj problem riješiti. Odgovore na pitanja pronaći će u različitim izvorima informacija i znanja koje im knjižnica pruža. Na taj način, kvalitetno učenje i motivacija su osigurani.

3.2. Izvannastavne aktivnosti

Izvannastavne aktivnosti u osnovnoj školi postoje još od davne 1953. godine, a cilj im je obogatiti djelatnost škole, poticati razvijanje stvaralačkih sposobnosti učenika te omogućiti im kreativno i rekreativno provođenje slobodnog vremena (Lovrinčević, 2005).

Prema ovom autoru izvannastavne aktivnosti su: "odgojno planirane aktivnosti koje omogućavaju svestrano potvrđivanje učenikove ličnosti, a profesoru daju mogućnost proširenog obrazovnog i odgojnog utjecaja" (Šušnjić 2010, 23). Ponuda izvannastavnih, slobodnih, aktivnosti ovisi o školi, o njezinim željama, mogućnostima i sposobnostima škole kako bi ih provela, stoga prije izvedbe neke aktivnosti treba obratiti pažnju na sljedeće segmente: vrstu škole, dob učenika, materijalnu i kulturnu razinu, opremljenost škole, artikulaciju nastavnog plana i programa, načine financiranja škole i drugo. Važnu ulogu u provođenju izvannastavnih aktivnosti imaju kompetencije nastavnika, ali i knjižničara. Neke od izvannastavnih aktivnosti su: zabavne aktivnosti, kulturno – umjetničke aktivnosti, tjelesne i sportske aktivnosti te aktivnosti kojima se stječe ili poboljšava znanje. Knjižničar i u izvannastavnim aktivnostima može utjecati na učenikov interes za samu knjižnicu. Tako knjižničar/ka može organizirati tematske večeri prema željama učenika, bilo to od znanstvene fantastike, biljnog svijeta, životinjskog carstva, geografije (putovanja kroz različite kulture), povijesti, pa sve do domaćinstva. Na temelju ovih tema mogu se organizirati radionice u knjižnici u kojima se prikazuju filmovi ili kratki, zanimljivi video isjecci, ali i pretraživanje referentnih zbirki, enciklopedija i leksikona prema kojima slijedi izrada plakata, postera, referata, predmeta i sl. Na ovaj način knjižnica prestaje biti dosadna, blijeda kutija sa četiri zida u koju se nerado dolazi.

Rad u ovim aktivnostima uvijek mora biti slobodan, dinamičan, spontan i raznovrstan gdje učenici uživaju i rade ono što vole. Tako se ove aktivnosti mogu odvijati kroz grupe, društva, klubove i slično.

Tako se u školskoj knjižnici OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec, u kojima je glavnu ulogu imala školska knjižničarka, provode mnoštvo aktivnosti vezanih uz slobodno

vrijeme učenik: "susreti s književnicima, glumcima i pjevačima, literarne i likovne radionice, noćno kampiranje u radionici radi čitanja iz užitka, radionice forum kazališta, čitateljski i filmski klubovi, radionica izrade scenarija i knjige snimanja koji su potom iskorišteni za snimanje filma, izložbe na temu pismenost, baštine našeg kraja ..." (Šušnjić 2010, 17). Ova školska knjižnica može biti primjer kako zainteresirati mlade, u ovom slučaju učenike, za dolazak u školsku knjižnicu.

Primjer 1.

Osvrnut ćemo se na navedeni primjer noćnog kampiranja radi čitanja iz užitka. Ideja kampiranja u školskoj knjižnici pokazala se savršenim izborom aktivnosti. Ovakva ideja imala bi uspjeha posebice kod osnovnoškolaca koji su puni avanturističkog duha, koji nemaju mnogo iskustva s kampiranjem, a najviše ih mogu vidjeti u američkim filmovima. Iako ne bi bili okupljeni oko logorske vatre, učenici bi uz noćni ugođaj, dekorirane knjižnice ili školskog hola, pažljivo slušali priče koje pripovijeda knjižničarka. Tu bi svakako bila uključena garderoba i scenografija odabranih priča, a i mogućnost učenika da sami sudjeluju. Kroz ovakvu bi radionicu učenici stekli komunikacijske vještine i razvili suradnju i empatiju s ostalim učenicima, dobro se zabavili i očekivali, ali i zahtijevali još više radionica od strane knjižničara/ke, ali i stekli interes za čitanjem knjiga nakon performativnog i živog čitanja same knjižničara/ke (Šušnjić, 2010).

Primjer 2.

Još jedan dobar primjer izvannastavnih aktivnosti su novinarstvo i dramsko-scenska skupina. U splitskoj školi likovnih umjetnosti osnovane su dvije skupine ARTLIST (novinarska) i ARTIST (dramsko-scenska). Kroz svoje su aktivnosti sudjelovali na raznim državnim manifestacijama. Glumili su prema scenarijima koje su učenici prevodili sami, ali bilo je i "originalnih scenarija koji su napisali učenici, izradili kostime i scenografiju, osmišljavali koreografiju, birali glazbu i tiskali plakate i pozivnice ..." (Šušnjić 2010, 25). Primjer ovakve radionice bio bi izvrstan u osnovnim školama jer bi se kroz njih mogli otkriti sposobnosti i preferencije, vještine i sklonosti učenika. Sigurno bi se otkrili izvrsni čitači, recitatori, glumci, stilisti, modni dizajneri, scenografi, slikari i drugo, koji bi se dalje mogli usmjeravati za razvoj svojih vještina. Ulogu u ovome svakako ima knjižničar koji na temelju organizacije ovakvih projekata pomaže učenicima u odabiru scenarija, interpretacije, ali i podrške i ohrabivanja.

4. METODE I MODELI UČENJA I POUČAVANJA U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI

Jedan od ciljeva školske knjižnice je da svaki učenik uspije na najbolji mogući način. Prema tome, školska knjižnica savjesno potiče suvremene metode i modele djelotvornog učenja i poučavanja. Na taj način, pomaže školi u kontinuiranom razvoju učenika kao duhovnog, moralnog, tjelesnog i društvenog bića s osobnim potrebama, interesima i sposobnostima (Kovačević, 2004).

Školska knjižnica kao partner u pripremi, organizaciji i provedbi nastavnog sata ima sljedeće karakteristike: sat se odvija u učionici ili u knjižnici kroz nastavu/na nastavnom satu sa školskom knjižnicom/školski projekt (izvannastavna aktivnost u knjižnici). Dalje, korelacijski sati su od presudne važnosti za kvalitetan i uspješan ishod nastavnog sata uz pomoć školske knjižnice;² cilj se odnosi na poticanje kreativnosti kod učenika te odmor od rutinskih nastavnih obveza; stvarno sudjelovanje školskog knjižničara u nastavi; dobra suradnja školskog knjižničara i nastavnika; minimalno vrijeme trajanja nastavnog sata u školskoj knjižnici predviđa se na 1 blok sat.

Uloga školskog knjižničara je da sudjeluje sa sadržajima svoje struke, ali i da primjenjuje vještine informacijske pismenosti kroz osnovne oblike učenja, a to su: individualno učenje, učenje u manjim skupinama i učenje u paru. Individualno učenje odnosi se na samostalnu izradu nekog rada/referata, ali i dovršavanje radnog zadatka započetog na nastavi. Učenje u paru ili manjoj skupini odnosi se na izradu većeg i zahtjevnijeg rada. Ovaj oblik procesa prvi je započeo s uporabom više medija (knjiga, slika, film, strip, videozapis, Internet...) što je dalje rezultiralo pojavom istraživačkog učenja koje inzistira na maštovitom radu kojemu je cilj pokazati na koji se način došlo do nekih spoznaja i saznanja. Definicija informacijske pismenosti prema Ross & Todd-u je: „Sposobnost korištenja informacija; svrhovito i djelotvorno. To je solistički, interaktivni proces učenja koji obuhvaća sposobnost definiranja, lociranja, selektiranja, organiziranja, prezentiranja i vrednovanja informacija iz izvora, uključujući knjige i druge medije, iskustvo i ljude. To znači biti u tijeku novih znanja, dodajući ih zalih postojjećih znanja. To znači i primjenu znanja, dostatnog i dovoljno pouzdanog za rješavanje problema“ (Kovačević 2004, 97). Ukratko, informacijska pismenost znači snalaženje u vremenu i prostoru odnosno znati upotrijebiti pravu informaciju u pravom

² Korelacija u školskoj knjižnici odnosi se na različite srodne predmete koji su povezani zajedničkim prostorom, vremenom ili likom odnosno kroz nekoliko predmeta isti sadržaj se sagledava s nekoliko različitih gledišta, naravno uz prisustvo više nastavnika, najčešće onih nastavnika čiji se nastavni predmeti koreliraju.

trenutku, i u različitim kontekstima. Prema navedenim spoznajama o informacijskoj pismenosti može se sa sigurnošću tvrditi da školska knjižnica ima najveću i direktnu odgovornost u provođenju stjecanja vještina informacijske pismenosti, ali i njihovoj primjeni.

Plan učenja i poučavanja u školskoj knjižnici za sve nastavne i nenastavne aktivnosti odvija se kroz sedam faza. Prva i druga faza odnose se na dužnosti školskog knjižničara, a to su: odabir područja, teme i definiranje zadaće, pronalazi odgovarajuće izvore za nastavu u fondu te ih selektira (s obzirom na dob učenika), sastavlja pitanja na određenu temu u skladu s raspoloživim izvorima informacija, odabire dodatne medije kojima će se učenici koristiti, izrađuje didaktički materijal. Treća faza plana odnosi se na upoznavanje učenika sa sadržajem rada, postupcima istraživanja, prepoznavanju bitnog od nebitnog i prezentiranja. Četvrta faza obuhvaća podjelu razreda na parove/radne skupine koje će izvršavati zadatke, pretraživati izvore, u dogovoru donositi zaključke i na kraju pripremiti izvješće o svemu što su napravili. Peta faza rezervirana je za predstavljanje skupina kojim se zaokružuje nastavna jedinica. U šestoj fazi se analizira i komentira rad svake skupine. Sedma faza, završna faza, odnosi se na vrednovanje postignuća svake skupine i prijedloge za daljnje aktivnosti (Lovrinčević, 2005).

U nastavku će se govoriti o praktičnim modelima učenja i poučavanja koji su najpogodniji i najdjelotvorniji za rad u školskoj knjižnici. To su: nastavni sat u školskoj knjižnici, školski projekt, radionica, korelacija predmeta, nove tehnologije i novi didaktički materijali. Svaki od prethodno navedenih modela će se zasebno obrazložiti i oprimjeriti.

4.1. Nastavni dan u školskoj knjižnici

1996. godine u sklopu projekta „Druženjem do zajedništva i kulture mira – odgoj za razvoj, toleranciju i suradnju u školskim i dječjim knjižnicama“ došlo je do pojave nastavnog sata u školskoj knjižnici. Sadržaji koji čine nastavni sat u školskoj knjižnici omogućuju kreativan pristup procesu učenja, učenje kroz igru te suradnju i timski rad sudionika (Lovrinčević 2005). Također, ovaj oblik učenja najpogodniji je za provođenje u nižim razredima osnovne škole iz jednostavnog razloga što se tema promiče kroz sve nastavne predmete, ali i zbog toga što su učenici u uzrastu kada razvijaju komunikacijske vještine i čitalačke sposobnosti (što predstavlja uspješnost kod učenja svih predmeta). Nastavni sat u školskoj knjižnici među učenicima se primjenjuje individualno, u paru i/ili skupinama i radionicama s intermedijalnim pristupom. Na taj način, školska knjižnici postaje mjesto humanog pristupa učenicima i nastavi, a školski knjižničar postaje osoba koja sluša i

optimistično djeluje (Kovačević 2004). Također, primjena nastavnog sata u školskoj knjižnici kao oblika učenja dovodi do ostvarenja raznih ideja.

Uloga knjižničara/ke je izabrati temu nastavnog sata, isplanirati sadržaj, pripremiti nastavne listiće, izabrati glazbu i ulomke iz crtića, osmisliti pitanja za razgovor te poticati aktivno sudjelovanje učenika. Također je važan i ambijent u kojem učenici rade, stoga prostor knjižnice treba biti vizualno uređen prema temi te sadržavati potreba knjižne i neknjižne izvore uz dodatnu opremu, na primjer TV+video, kazetofon i sl. (Lovrinčević 2005).

U sljedećim odlomcima navedena su dva dobra primjera nastavnog sata u školskoj knjižnici.

Primjer 1.

Dobar primjer nastavnog sata u školskoj knjižnici svakako je „Pinokio kviz“ koji je OŠ Domašinec odradila u svojoj školskoj knjižnici. Naime, radi se o kvizu u kojem su sudjelovali učenici 2. razreda osnovne škole kako bi na taj način prezentirali svoje znanje o pročitanoj lektiri Pinokio, autora Carla Collodija. Uz prezentaciju znanja o pročitanoj djelu, cilj ovog kviza bio je i razvijanje samopouzdanja, kolegijalnosti i osjećaja pripadnosti, natjecateljskog duha, stjecanje navike posjeta knjižnici te poticanje učenika na daljnja čitanja i razvoj ljubavi prema čitanju. Cilj se nastojao ostvariti kroz grupni rad učenika. Na kraju kviza najbolji učenici osvojili su nagrade. Budući da se učenicima 2. razreda svidio ovakav način rada, školska knjižničarka planira nove slične susrete.

Primjer 2.

Sljedeći primjer nastavnog sata u školskoj knjižnici također je namijenjen učenicima 2. razreda osnovne škole. Nastavni predmet odnosi se na povezivanje predmetnih područja i sadržaja. Nastavna jedinica nosi naziv „Poštuju li se međusobno djevojčice i dječaci?“. U nastavnom satu prisutna je korelacija predmeta: hrvatski jezik, priroda i društvo, glazbena i likovna kultura, sat razredne zajednice. Uz učenike, školski knjižničar i učitelj drugog razreda su sudionici ovog nastavnog sata. Cilj je potaknuti učenike na aktivan i pozitivan odnos prema sebi, prihvatiti i tolerirati druge, potaknuti iznošenje razmišljanja kod učenika, suradnički se ponašati te razviti komunikacijske vještine i smisao za kreativnost. Kako bi u tome uspjeli, važno je proći kroz metodičke oblike kao što su razgovor, upoznavanje, pisanje, bojanje, izvješćivanje, rad u skupinama /paru ili individualni rad. Zatim su potrebna nastavna sredstva kojima će se učenici koristiti u izvršavanju ovog nastavnog sata u školskoj knjižnici, a to su knjižni (slikovnice, referentna zbirka) i neknjižni izvori i didaktički materijali, uz nastavna

pomagala poput TV-a, kazetofona i videa te audio i video kasete. Na slici ispod prikazan je način izvođenja nastavnog sata u školskoj knjižnici.

Slika 2. Artikulacija sata

ARTIKULACIJA SATA			
Dio sata	Faze rada /sadržaj	Metodički oblik	Vrijeme trajanja
Uvodni dio	Zovem se..kad odrastem želim biti.. Motivacija: ulomak iz crtića Heidi; pismo 6. godišnje djevojčice Silvije.	razgovor, predstavljanje, upoznavanje,	20 minuta
Glavni dio	Listić: Je li bolje biti dječak ili djevojčica i zašto? Koje osobine bih uzeo/la od dječaka/djevojčice, a koje bih im dao/la? Glazba; Osjetila u našem tijelu. Razlike između djevojčica i dječaka. Glazba. Oboji tijelo bojom sreće! Koje su tvoje boje sreće? Jedna priča s dva završetka.	razgovor, upute, crtanje i bojanje, pjevanje, pisanje, slušanje, promatranje	3 školska sata
Završni dio	Izvjješćivanje. Domaća zadaća za učenike i roditelje: Evo mene, to sam ja! Glazba: Kad si sretan.	predstavljanje priča, upute, ples i pjevanje	40 minuta

Preuzeto: Lovrinčević, J. [et al]. Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2005., str.239.

4.2. Školski projekt

Školski projekti važni su jer donose mnogostruku korist za učenike, učitelje, knjižničare i školu kao ustanovu. Oni predstavljaju suvremen način poučavanja, no svakako imaju i svijetlu budućnost jer uz njihovo provođenje svi djelatnici škole zajedno s učenicima se uče suradnji, poštivanju jedni drugih, timskom radu i mnogim drugim kvalitetama, a uz to školski projekti su zanimljivi i zabavni jer uvijek donose nešto novo i korisno. Definicija školskog projekta prema ovom autoru glasi: „Školski projekt, kao cjelina, je oblik posebnog istraživačkog učenja mnoštva manjih sadržaja“ (Lovrinčević 2005, 258). Istraživačko učenje se znatno proširuje na više sadržaja kroz školski projekt, a time i na više predmeta, objedinjujući ih sve jednom temom. Školski projekt vrlo je važan kao oblik obrazovanja zato što dopušta, pa čak i zahtjeva što dublje istraživanje na različitim mjestima, putem različitih izvora, što ujedno znači da on kao takav izlazi iz prostora i oblika klasičnog učenja. A upravo je to ono čemu teži knjižnična (školska) djelatnost, ali i obrazovni sustav općenito. Motivacija

i osobni angažman knjižničara, nastavnika i učenika, u ovom modelu učenja, smatraju se najvažnijom podlogom.

Cilj školskog projekta je osamostaliti učenike u učenju i rješavanju zadataka te potaknuti njihovu kreativnost i stvaralaštvo. Uloga knjižničara je u školskom projektu je usmjeravati i voditi kroz projektni proces te poticati kooperativnost i fleksibilnost u razmišljanju i radu tijekom projekta. Školska knjižnica idealno je mjesto za provođenje takvih projekata zato što nudi različite mogućnosti za učenje i stjecanje znanja koje su povezane s različitim, relevantnim izvorima informacija, medijima, knjigama, časopisima i sl. koje učenici mogu koristiti za samostalan istraživački ili projektni rad vezan uz bilo koji nastavni predmet. Uz sve navedeno, prema mišljenju ovog autora, važno je naglasiti da školski projekt predstavlja „najbolji način prikazivanja dosega knjižnice i njezinih mogućnosti ozbiljno sudjelovanja u obrazovnom procesu“ (Kovačević 2004, 112).

U nastavku će se dati kratak osvrt na opće sastavnice školskog projekta koje je obavezno ispuniti prije provođenja svakog školskog projekta. Broj sastavnica je 12, a one su: Vrsta škole – odnosi se na osnovnu ili srednju školu; Usmjerenje – odnosi se na predmetnu ili razrednu nastavu; Uzrast – odnosi se na razred s kojim se projekt planira provesti; Nastavna jedinica – odnosi se na školski projekt; Korelacija predmeta – odnosi se na obuhvat sadržaja različitih nastavnih predmeta u jednu cjelinu zajedničkom temom; Cilj – što se želi postići određenim školskim projektom; Zadaci – mogu biti obrazovni, odgojni i funkcionalni; Nastavna sredstva – odnose se na knjižne/neknjižne izvore; Nastavna pomagala – TV, radio, video i sl.; Metodički postupci – odnose se na vođenje dnevnika, slušanje, razgovor, upoznavanje; Izvori za nastavnika – obuhvaćaju pedagoško-psihološku literaturu o čitanju; Izvori za učenike – radi se o knjižnom fondu, odabrana lektira + slobodan izbor iz fonda (Lovrinčević, 2005). Prema prethodno navedenim smjericama, slijedi primjer školskog projekta.

Primjer 1.

Naziv školskog projekta: „Čitajmo im naglas“

Škola: osnovna; Usmjerenje: razredna nastava; Uzrast: 1. - 4. razred; Nastavni predmet: hrvatski jezik, likovna kultura; Nastavna cjelina: promicanje čitateljskih navika učenika; Nastavna jedinica: školski projekt; Korelacija predmeta: hrvatski jezik, likovna kultura; Sudionici: školski knjižničari, učitelji razredne nastave; Cilj: poticati i razvijati

čitalačku sposobnost kod učenika od najmanjeg uzrasta, prikazati čitanje na glas neprocjenjivim za učenike mlađe školske dobi, vizualno doživjeti priču koja je pročitana na glas te ju staviti na papir; Zadaci: obrazovni – učiti čitati i slušati, vrijednosti čitanja, funkcionalni – trenirati suvremene metode za razvijanje sposobnosti djelotvornog čitanja i usvajanje tehnika čitanja, odgojni – razvijati interes za knjigu i čitanje kod učenika; Nastavna sredstva: knjižni izvori; likovni pribor (glinamol, tempere, karton,...); Nastavna pomagala: nisu korištena; Metodčki postupci: čitanje na glas, crtanje, pismo književniku, bojanje, razgovor, rasprava, ilustriranje; Izvori za nastavnika: pedagoško-psihološka literatura o čitanju; Izvori za učenike: knjižni fond (lektira, slikovnice, roman).

Ovaj školski projekt proveden je u OŠ Matije Gupca u Gornjoj Stubici pod glavnim vodstvom školske knjižničarke Ines Krušelj-Vidas. Projekt se provodio kroz cijelu školsku godinu.

Primjer 2.

Slijedi primjer školskog projekta koji je malo drugačiji od prethodnog primjera. Naime, radi se novijoj vrsti projekta, o virtualnom projektu koji implicira interdisciplinarnost i rasterećuje učenike rutinskih obaveza. Projekt je proveden putem virtualne zajednice škola u Europi preko e-Twinninga³. Dakle, radi se o projektu Osnovne škole Zlatar Bistrica iz Hrvatske i College La Malmaison, Osnovne škole iz Francuske. Naziv projekta bio je „Tell me more about your magazines“, a sudjelovali su učenici šestih razreda, engleski jezik bio je radni jezik odnosno jezik kojim su učenici iz obje škole komunicirali. Cilj projekta bio je potaknuti čitanje, usvojiti temeljne kompetencije za cjeloživotno učenje te nadograditi i nadopuniti znanja koristeći se časopisima razmijeniti iskustva s učenicima iz francuske škole. Projekt je započeo razmjenom časopisa putem pošte koji su se kasnije iskoristili za izložbu u knjižnicama hrvatske i francuske škole. Dalje se projekt provodio putem TwinSpace-a⁴ gdje su svi sudionici mogli komunicirati, dopisivati se, chatati, sudjelovati u forumima, razmjenjivati mišljenja i fotografije. Kako se cijeli projekt vrti oko časopisa, također se provelo istraživanje o čitanju i korištenju časopisa, a rezultati su bili i više nego dobri, učenici imaju pozitivan stav prema čitanju i korištenju časopisa, čitaju ih u slobodno vrijeme, čitaju

³ E-Twinning - portal namijenjen međunarodnoj suradnji i usavršavanju nastavnog i nenastavnog osoblja od predškolskog obrazovanja do srednje škole. Služi nastavnicima i njihovim učenicima za upoznavanje i suradnju s kolegama iz europskih škola kroz različite oblike usavršavanja te rad na zajedničkim virtualnim projektima.

⁴ TwinSpace - mrežna stranica za suradnju koja je kreirana isključivo za virtualne projekte.

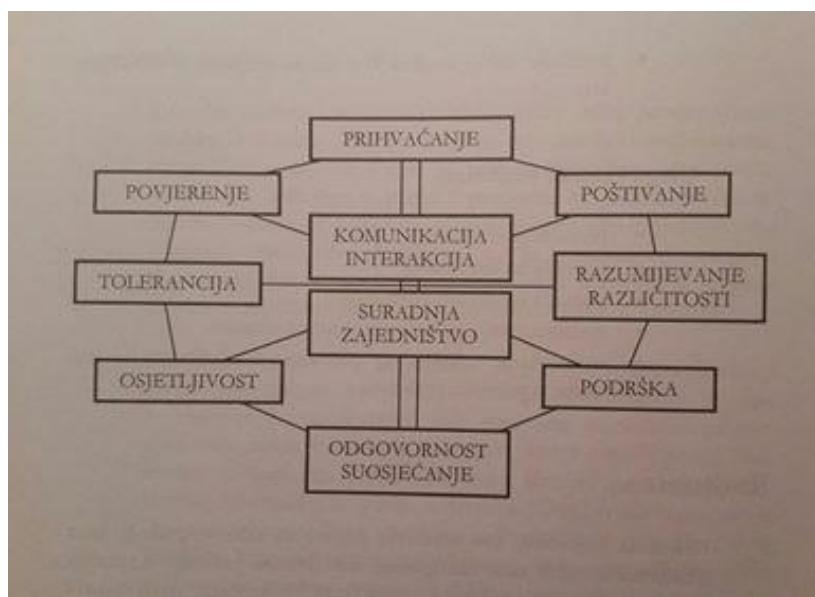
da bi nešto novo naučili te za izradu prezentacija i plakata, čitaju ih u školskoj knjižnici ili kod kuće, a neki ih i kupuju.

Virtualni projekti predstavljaju suvremen i moderan način učenja, a takvi su danas najpoželjniji, iznimno su zanimljivi te omogućuju nova poznanstva, iskustva i suradnju među učenicima iz različitih dijelova države, ali i svijeta.

4.3. Radionica

Radionica je oblik rada u kojemu je važno odgovoriti na tri pitanja: ŠTO?, KAKO? i ZAŠTO?. Dakle, vođena aktivnost zahtjeva kružnu komunikaciju svih sudionika kako bi stekli neke od vještina, poput iskustvenog/socijalnog učenja, rada na sebi, opuštanja i sl. Vrlo važna uloga u ovom procesu rada jest uloga voditelja (npr. knjižničara) odnosno njegova zadaća, a to je poticanje i olakšavanje razmjene iskustava te pozitivno odgovoriti na potrebe, izražavanja i očekivanja svih sudionika. Dvije karakteristike koje opisuju radionicu zasigurno su aktivnost i kreativnost. Aktivnost popraćena kreativnošću svakog učenika automatski dovodi do novih iskustava, tumačenja i znanja. Kako bi se ostvarila aktivnost i potaknula kreativnost učenika potrebno je isplanirati tijekom radionice kroz tri točke: uvodnu aktivnost – upoznavanje skupine i sadržaja, središnja aktivnost – glavna tema i svrha radionice i završna aktivnost – zaokruživanje teme. Tijekom radionice važno je da učenik komunicira u prvom licu odnosno da svatko od učenika govori u svoje ime i o sebi, na taj način se dolazi do zbližavanja i zajedništva skupine. Takav oblik rada naziva se pedagoška radionica koja se razlikuje od klasične nastave po tome što se takvo učenje temelji na osobnom iskustvu, a ne iskustvu drugih, iskustveno učenje je usmjereno na proces, a ne na sadržaj, vještine i stavovi se izgrađuju osobno, nisu preuzeti, učenik ima mogućnost izraziti se tjelesno i emocionalno (Kovačević, 2004). Prema mišljenju ovog autora, „ovakvim učenjem – procesom povezuje se razumijevanje svijeta s razumijevanjem sebe i drugih (moralno-etičkim i socijalnim svijetom).“ (Kovačević 2004, 110). Upravo zato su pedagoške radionice najdjelotvorniji model socijalnog učenja. Na slici 3. prikazane su cjeloživotne kvalitete koje učenici stječu sudjelovanjem u radionicama.

Slika 3. Cjeloživotne kvalitete učenika

Preuzeto: Lovrinčević, J. [et al]. Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2005., str.250.

Primjer 1.

Pedagoška radionica: Torba za skupne priče – motivacija za čitanje

Ova radionica može se provesti s učenicima koji imaju već razvijenu motivaciju za čitanje kako bi ju dodatno njegovali i razvijali, ali i s onim učenicima koje treba potaknuti na čitanje, odnosno pobuditi njihov interes za čitanjem, važno je samo da broj sudionika bude manji od 18. Motivacija i interes za čitanjem najlakše će se pobuditi ako se ono poveže s doživljajima koji su učenicima bliski i razumljivi ili na način da ih se stavi u životne situacije koje mogu povezati s pročitanim. Stoga su upravo radionice idealna metoda za stjecanje motivacije sudionika za čitanje. Ova radionica provedena je s učenicima srednjih škola, ali je izvediva i u osnovnim školama uz kreativnu prilagodbu sadržaja. Radionica se odvija kroz pet aktivnosti. 1. aktivnost „Zapamti me“ je početna aktivnost i odnosi se na predstavljanje sudionika svojim imenom kojeg moraju povezati uz neku životinju čije ime počinje istim slovom kao ime (Ja sam Karla kao koala). Svaki sljedeći sudionik mora ponoviti sva prethodna predstavljanja i dodati svoje. 5 minuta je predviđeno za ovu aktivnost. Sljedeća aktivnost je „Torba za skupne priče“, kada se sudionici dijele u tri skupine. Svaka skupina ima svoj zadatak odnosno svoju torbu u kojoj se nalaze različiti predmeti vezani uz njihovu temu. Tako se u prvoj torbi nalaze: slika punog mjeseca, slika sutona, slika šume i igračka kamionet. Druga torba sadrži: orahe, jabuke, čokanjčić rakije, dukat. A u trećoj torbi se nalaze: čamac,

morski pas, lopta, morska zvijezda, kantica i lopatica. Zadatak svake skupine je izvaditi predmete iz svoje torbe i složiti priču koristeći imena svih predmeta. Skupine imaju 15 minuta za ovu aktivnost, a onda slijedi čitanje priča. Slijedi treća aktivnost „Mi to možemo“, kada se sudionicima daju ulomci različitih tekstova koje trebaju pročitati u sebi (10 min). 1. skupina ima ulomak iz beletristike (Stephanie Meyer: Sumrak) kojega treba dramaturgizirati, 2. skupina ima ulomak iz lektire (Josip Kozarac: Tena) kojega treba prepričati u *ja-obliku* i 3. skupina ima ulomak iz enciklopedije (Enciklopedija „Ocean“), potrebno je nacrtati pusti otok na papiru gdje će se poslije lijepiti, crtati ili napisati motivi koji najbolje predstavljaju pročitani ulomak. Vrijeme je za predzadnju aktivnost „Predstavimo svoje radove“, dakle skupine prezentiraju svoje radove i razgovaraju o tekstovima i motivaciji za čitanje prezentiranih djela. Za prezentiranje je predviđeno 15 minuta. Dolazimo do završne aktivnosti „Igra za kraj“, a radi se o tome da troje-četvero sudionika napusti prostoriju, zatim voditelj objašnjava tijek i svrhu aktivnosti ostalim sudionicima te im pročita neki tekst koji svi slušaju. Zatim u prostoriju ulazi sudionik izvana. Sudionik koji je prvi ušao ispriča mu tekst koji je čuo, a zatim će ga on prepričati sljedećem koji uđe. Cilj ove aktivnosti je uvidjeti koliko će se izvorna priča izmijeniti prilikom prepričavanja. (Vujčić, 2011).

Primjer 2.

7 ključeva za čitanje s razumijevanjem

Ova radionica nastala je kako bi pomogla mladom čitatelju da uživa u knjizi te doživljava i spoznaje pročitano. Budući da su brzina i dostupnost novih medija promijenili dječji način doživljavanja svijeta i njihove prioritete, neophodno je strpljivo stvarati, kontinuirano podržavati i pratiti budnog i svjesnog čitatelja. Prema tome, zadaci ove radionice su razviti: sposobnost stvaranja senzornih slika (1. KLJUČ), koristiti prethodno osobno znanje u svrhu kvalitetnog čitanja te povezivanja i stvaranja dodirnih točaka teksta s osobnim iskustvom (2. KLJUČ), uvježbati postavljati pitanja prije, tijekom i nakon čitanja teksta (3. KLJUČ), osvijestiti moć predviđanja, povezivanja, prisjećanja, obraćanja pažnje detaljima, zauzeti stav, zaključivanja i nagađanja (4. KLJUČ), znati odvojiti bitno od nebitnoga, uočiti ključne pojmove, stvarati natuknice/sažetak te učiti čitati sa samopouzdanjem i ljubavlju (5. i 6. KLJUČ) i na kraju osvijestiti važnost budne svijesti kod čitatelja (7. KLJUČ). Radionica traje 120 minuta, i može izvesti kroz četiri oblika rada: frontalni, pojedinačni, rad u paru, rad u skupinama, a potrebna sredstva za rad su olovke, flomasteri, listići sa zadacima, papiri formata A4 i A3 i preslike tekstova, (Jurić, 2011). Važnost ove radionice očituje se u tome što

uvodi dijete u avanturu istinskog čitanja, uči ga se istraživanju svijeta, ali i samoga sebe. To je ono što se smatra cjeloživotnim učenjem, naučiti imati svoj stav i svoje viđenje svega što nas okružuje, stoga je važno razumjeti, ali još važnije pročitati s razumijevanjem.

4.4. Intermedijalnost – korelacija predmeta

Suvremena školska knjižnica pruža nova i drugačija znanja koja će učenici u budućnosti morati znati upotrijebiti, povezati i primijeniti. Takva znanja se temelje na intermedijalnosti i korelaciji predmeta, stoga se proces učenja odvija uz različite medije kroz korelacijski obrađene sadržaje koji povezuju više različitih sadržaja u jednu zajedničku temu. Uz to, važno je koristiti i Internet u svrhu učenja jer njegovom upotrebom se razvija vrsta obrazovanja koja je potrebna za rad s internet informacijama kako bi se razvila sposobnost učenja u društvu (Lovrinčević, 2005). Intermedijalnost za školske knjižnice znači *korak dalje* jer donosi nov pristup učenju, stvara jaču motivaciju kod učenika te olakšava savladavanje nastavnog sadržaja. Prema autorici Puh, slijedi primjer nastavnog sata koji se temelji na korelaciji predmeta.

Primjer 1.

KORELACIJA PREDMETA:	Hrvatski jezik, glazbena kultura, likovna kultura
NASTAVNE JEDINICE:	HJ: <i>Djevojčica sa žigicama</i> , čitanje priče H. C. Andersena GK: <i>Radujte se narodi</i> , obrada božićne narodne pjesme LK: Slikanje božićne radosti slobodnim izborom boja
OBLICI RADA:	Frontalni rad, individualni rad, rad u skupinama
METODE RADA:	Metoda čitanja, razgovor, usmeno izlaganje, stvaralački rad, praktični rad
NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:	Čitanka, knjiga, časopisi, kazeta i kazetofon, likovni pribor, plakati
TRAJANJE RADA:	Pet školskih sati

CILJ:	Potaknuti veselo raspoloženje učenika uoči blagdanskih dana pomoću različitih oblika i metoda rada te u njima pobuditi tople i iskrene osjećaje
ZADACI PO PREDMETIMA:	<p><u>Hrvatski jezik</u></p> <p>Usavršiti tehniku i izražajnost čitanja proznog teksta, obogatiti rječnik te usmeno izražavanje učenika; Čitanjem priče poticati kritičko mišljenje, koncentraciju, pažnju, kreativnost i maštu; Potaknuti suosjećajnost učenika prema siromašnima te razmišljanje o takvim pričama u stvarnom životu i na koji način djelovati.</p> <p><u>Glazbena kultura, Likovna kultura</u></p> <p>Naučiti novu pjesmicu – <i>Radujte se narodni</i>; naučiti novi pojam <i>narodna pjesma</i>, razvijati koncentraciju prilikom slušanja; razvijati kreativne vještine i poticati dječji likovni i glazbeni izražaj; razviti potrebu za slušanjem glazbe.</p>

Opis tijeka aktivnosti:

Ovakav jedan nastavni sat knjižničarka/učiteljica mogu započeti metodom oluje ideja ili na ploču mogu zalijepiti sličice sa zimskim ugođajem prethodno izrezane iz raznih časopisa. Neovisno o odabiru metode kojom će se započeti radionica, slijedi razgovor s učenicima u kojemu ih se navodi na spoznaju da se zimi slavi veliki kršćanski blagdan mira i ljubavi – Božić. Nakon toga, učenici se pripremaju za slušanje priče (mogu zatvoriti i oči) u koju ih je voditeljica prethodno uvela, na primjer: „slušat ćete priču o jednoj usamljenoj i tužnoj, djevojčici vaših godina koja je davno živjela u nekom dalekom gradu“ (Puh 2007, 25). Nakon čitanja priče započinje se razgovor o njoj kroz neka od sljedećih pitanja: Tko je bila djevojčica? Kakva je ona bila? Kako se osjećala djevojčica te noći? Jesi li suosjećao/la s djevojčicom? Zašto? Što bi ti napravio/la na njezinom mjestu? Koja je pouka priče? Kako bi ti pomogao/la djevojčici?. Ovakvim pitanjima učenike se uči kritičkom promišljanju, mašti i kreativnosti. Nadalje, učenici dobivaju zadatak izraditi plakat odnosno strip o pročitanoj priči

za što je potrebno podijeliti ih u skupine i dogovoriti tko će nacrtati koji dio priče. Ovom aktivnošću učenici razvijaju praktični/kreativni rad i stvaralački rad. Poticanje i razvijanje usmenog izražavanja učenika moguće je ostvariti aktivnošću „Igra čarobnom vrećicom“ u sklopu koje svaki učenik za sebe vadi iz vrećice predmet, sličicu, pjesmicu povezanu s temom Božića. Ovisno o tome što učenik izvuče iz vrećice, izvršava svoj zadatak, na primjer: opisuje sličicu koju je izvukao/recitira stihove pjesmice/čita izražajno/pjeva. Na kraju nastavnog sata učenici sve likovne uratke i strip „Djevojčica sa žigicama“ stavljaju na pano pod nazivom: „Blagdani su kao sunce“ (ili bilo kojim drugim nazivom s kojim se svi slože). Također, na samom kraju učenici iznose dojmove o tome kako im se svidio nastavni dan, mogu ispuniti evaluacijske listiće ili jednostavno, ukratko na papir sami napisati svoj komentar.

4.5. Upotreba novih tehnologija

U današnjem dobu novih zahtjeva potrebno je razviti inovativne načine učenja kako bi se učenike i mlade ljude što bolje pripremilo za budući život na radnom mjestu, u društvu i svakodnevicu. Budući da je tehnologija toliko dobro uznapredovala, neupitna je njezina važnost i potreba u odgojno-obrazovnom procesu, a time i u školskoj knjižnici. Školska knjižnica kao multimedijско središte koje prvo promiče i primjenjuje inovaciju, ima obavezu uzeti u obzir potrebu korisnika za korištenjem računala kao sredstva za učenje. Međutim, računalo kao takvo ne bi bilo zanimljivo bez Interneta koji mu je omogućio beskrajnu popularnost. Prema mišljenju ovog autora: „Školski knjižničar ima dakle, ponovno zadaću „znati više“ i kao uvijek na primjerima učenja u knjižnici te integracije u nastavni proces, pokazati mogućnost primjene računala u nastavi“ (Lovrinčević 2005, 245). Iz toga se može zaključiti da suvremeni školski knjižničar mora imati dodatne kompetencije kako bi se prilagodio novom vremenu.

Stjecanje tih novih kompetencija najviše temelji se na stručnom osposobljavanju, novoj edukaciji i napredovanju školskog knjižničara. Prema tome, školski knjižničar mora znati kombinirati najbolje od novoga s najboljim od staroga, dobro poznavati tehnologije te stjecati vještine za promicanje nastave znanja što se odnosi na mrežne izvore i njihovo vrjednovanje. Rukovanje mrežnim izvorima sastavni je dio informacijske pismenosti, ali i segment kojim školski knjižničar mora znati vrlo dobro vladati. Zbog brze i lake dostupnosti različitim mrežnim izvorima, učenici često dolaze do nepovezanih činjenica koje smatraju znanjem. Međutim, školski knjižničar je tu da bi spriječio takav način „učenja“, što znači da je njegova dužnost pronaći vrijedna izvorišta u mrežnom svijetu znanja koja će učenicima

pokazati što pročitati, a neka od takvih izvorišta za relevantno učenje su: mrežni priručnici, rječnici, enciklopedije, školski, knjižnični i sveučilišni portali sa spremištima besplatne građe. Time školski knjižničar stvara promjene u svojim poslovima i na taj način se uklapa u vrijeme tehnoloških promjena. Ukratko, za posao suvremenog školskog knjižničara prijeko su potrebne izvrsne međuljudske priopćajne vještine. (Kovačević, 2012).

4.6. Novi didaktički materijali

Didaktički materijali poznati su kao građa koja pripada neknižnom fondu školske knjižnice. Njihova proizvodnja smatra se neslužbenom djelatnošću, a obuhvaća nova sredstva izrađena u svrhu kvalitetnijeg i zanimljivijeg učenja i poučavanja. Iako se didaktički materijali smatraju poželjnom pozitivnom djelatnošću u pripremi svakog nastavnog sata, problem je njihova terminologija. Sredine slične našoj nazivaju je „proizvodnjom vlastitih sredstava“, dok strani izvori koriste različite sintagme kao na primjer „razvijanje projekata“ (temeljenog na školskim programima). Upravo zbog različitosti u nazivima često se postavlja pitanje radi li se tu o istoj aktivnosti. Strani autori pod didaktičke materijale smatraju prikupljanje, selekciju i istraživanje fotografija, karata, prospekata, programa, tekstova i sl., dok je naše viđenje didaktičkih materijala nešto drugo, mi ih vidimo kao novo proizvedene materijale „koji se mogu sjajno uklopiti u opremu neke tematske cjeline predviđene za korištenje u nastavi“ (Kovačević 2004, 114).

D. Kovačević, J. Lasić-Lazić i J. Lovrinčević navode dva važna razloga zbog kojih bi djelatnost proizvodnje didaktičkog materijala bila potrebna u školskim knjižnicama:

- „novi materijali izrađeni točno prema nastavnom planu i programu i prilagođeni za određeni nastavni sat, nedvojbeno moraju doprinijeti kvaliteti nastave;
- autorska izrada novih materijala može pomoći afirmaciji školske knjižnice i knjižničara“.

Izradom didaktičkog materijala dobiva se novi izvor znanja koji predstavlja razvijenost kurikuluma škole i školske knjižnice te naravno kompetentnog školskog knjižničara jer je upravo on taj koji je: „razvio djelatnost školske knjižnice, korisnike (učenike) osposobio za: istraživačko učenje, kreativan rad, tehnološku pismenost i kvalitetno prezentiranje, te korisnike (nastavnike) navikao na timski rad“ (Kovačević 2004, 116). Iako se teoretski ovaj oblik rada školske knjižnice smatra neozbiljnim zbog sumnje u njegovu uspješnost i vrijednost, praksa govori drugačije, a najvjerniji dokaz tomu su izjave i komentari učenika da

multimedijalni pristup nastavi olakšava nastavne sadržaje, čini ih zanimljivijima zbog čega ga dugotrajnije pamte. U nastavku slijedi primjer jednog didaktičkog materijala koji je izradila školska knjižničarka OŠ-e Smiljevac u Zadru, a radi se o čarobnoj kutiji.

Primjer 1.

Čarobna kutija didaktički je materijal koji kod učenika potiče „razvoj svijesti o vrijednosti mašte, moći fantazije, važnosti slobodnog vremena, aktivnog odmora i kreativnosti u ljudskom životu“ (XXIII. Proletna škola školskih knjižničara RH 2011, 242). Važno je da kutija izvana bude što šarenija kako bi izgledala „čarobno“. Tijek aktivnosti: čarobna kutija nalazi se na jednoj klupi, svaki učenik ima zadatak otići do klupe i zaviriti u čarobnu kutiju, jer se u njoj nalazi najčarobnije biće na svijetu koje je ujedno i najbolji prijatelj svakog tog učenika. U kutiji se nalazi ogledalo, a vrhunac slijedi kada učenik zaviri u kutiju i ugleda svoj odraz u ogledalu. Nakon što je ugledao najčarobnije biće na svijetu, učenik se vraća na svoje mjesto i ne smije nikome reći što je vidio u kutiji. Kada prođu svi učenici, na papirnate tanjуре crtaju čarobno biće koje su vidjeli. Na kraju se formira mala izložba na panou gdje će se nalaziti crtež svakog učenika. Prije zavirivanja u kutiju, s učenicima se može porazgovarati o čarobnom biću u njoj, pustiti ih da stvaraju mentalne slike, maštaju o tome kako ono izgleda, što radi, kakvo je, kako ga mogu dozvati i sl. Na taj način učenici vježbaju slobodno izražavanje. Svrha čarobne kutije kao didaktičkog materijala je omogućiti opuštanje, učenje kroz igru i kreativno izražavanje te spoznaju da je svaki učenik kao pojedinac poseban i čaroban.

5. BUDUĆA ULOGA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA

U budućnosti škole će se primarno morati posvetiti i razmotriti kako najbolje iskoristiti Internet za poučavanje. Učenici i roditelji imat će bolji pristup školskoj web stranici (zaštićenoj lozinkom) gdje će se nalaziti puno više multimedijalnih sadržaja i informacija nego danas. Prema tome, učitelji i školski knjižničari bit će pod pritiskom školske uprave odnosno bit će prisiljeni što više razvijati online učenje i pristupnice online resursima za učenje.

Uloga školskog knjižničara u budućnosti također će se temeljiti na promjenama u budućem kurikulumu i tehnologiji, a uključivat će tri značajke: edukator, informacijski menadžer i stručni savjetnik. U ulozi edukatora, školski knjižničari bit će ključni u zadovoljavanju informacijskih potreba i učenika i učitelja. U ulozi informacijskog menadžera, školski knjižničari morat će osigurati školama korist od weba odnosno pristup mnogobrojnim resursima kako bi omogućio učenicima i učiteljima puno bolji pristup, isto tako, poboljšanim resursima za učenje i poučavanje. U ulozi stručnog savjetnika, školski knjižničari će biti ključne osobe u razvijanju školskog Interneta te poučavati učitelje učinkovitijem i kvalitetnijem korištenju online izvora, ali isto tako kako im s lakoćom pristupiti.

Porast suradnje učitelja i školskog knjižničara bit će svakako ključni čimbenik u korištenju stručne vještine i znanja kako bi se moglo nositi s budućim kurikulumom. Za davanje odgovarajuće potpore učenicima, kombinacija učiteljevoga poznavanja predmeta, tiskanih i online resursa za učenje i vještine web-dizajnera školskog knjižničara. (Herring 2008, 161-163).

Kratko i jasno, buduća uloga knjižničara svodit će se na tehnologiju i poznavanje informacijskih i komunikacijskih vještina. Trebat će više rada, znanja, iskustva i naravno učenja kako bi sve to bilo funkcionalno i za školskog knjižničara i za učenike i učitelje. Online učenje u budućnosti postat će normalno i uobičajeno u školama, no uspjeh tog učenja i učenja „licem u lice“ puno će ovisiti o sposobnostima učitelja i školskih knjižničara koji će morati usvojiti nove metode poučavanja.

6. ISTRAŽIVANJE

Razvoj suvremene školske knjižnice ovisi o modernizaciji nastave, suradnji učitelja i školskih knjižničara te uporabi novih metoda i tehnologija za učenje i poučavanje u školskoj knjižnici. Kako bi se dobio uvid u današnje stanje školskih knjižnica odnosno u to koliko školski knjižničari surađuju s učiteljima te kojim metodama se koriste u učenju i poučavanju, provedeno je istraživanje nad knjižničarima osnovnih škola na području Brodsko-posavske županije.

Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je doznati koliko i na koji način školski knjižničari sudjeluju u nastavi te kakva im je suradnja s učiteljima.

Problem istraživanja

Ispitati koriste li školski knjižničari suvremene metode u radu te provjeriti što znači cjeloživotno učenje za školsku knjižnicu.

Hipoteza istraživanja

Školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju.

6.1. Metodologija

Postupak

Podaci za pravedno istraživanje prikupljeni su od 14. ožujka do 20. travnja 2018. godine pomoću anketnog upitnika. Svi sudionici istraživanja bili su informirani o svrsi provedenog istraživanja, sadržaju i načinu ispunjavanja anketnog upitnika. Anketiranje je bilo potpuno anonimno.

Mjerni instrument

Mjerni instrument čini anketni upitnik u kojemu se ispituje suradnja školskih knjižničara s učiteljima, koje metode školski knjižničari koriste u radu s učenicima, jesu li učenici zainteresirani za rad u školskoj knjižnici, koliko su školski knjižničari zadovoljni opskrbom kompletne knjižnice te smatraju li da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju.

Metoda obrade podataka

Anketni upitnici i rezultati statistički su obrađeni putem Gmail-a pomoću aplikacije Google obrasci s tim da su rezultati prikazani tortnim, stupčastim i linijskim grafikonima.

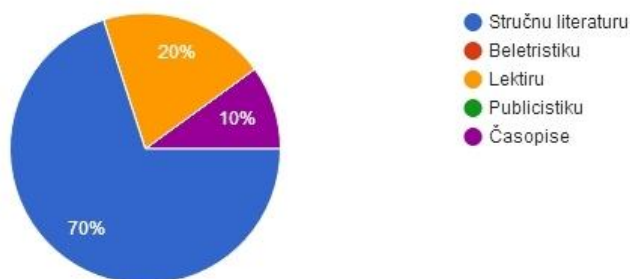
Uzorak sudionika

U istraživanju je sudjelovalo 10 ispitanika, školski knjižničari osnovnih škola na području Brodsko-posavske županije.

6.2. Rezultati

Istraživanje je provedeno tijekom ožujka i travnja 2018. godine. nad školskim knjižničarima osnovnih škola na području Brodsko-posavske županije na uzorku od 10 ispitanika. Slijedi grafikonski prikaz rezultata po svakom od pitanja.

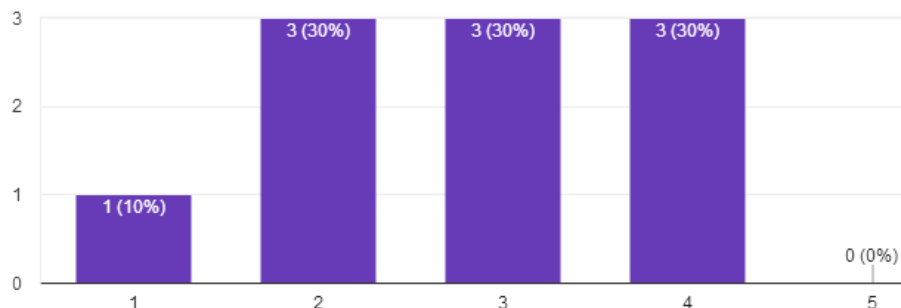
1.pitanje: Koju vrstu literature učitelji i nastavnici posuđuju u školskoj knjižnici?

Grafikon 1. Najčešće posuđena literatura

Najviše ispitanika (70%) odgovorilo je da učitelji i nastavnici najčešće posuđuju stručnu literaturu u školskoj knjižnici. 20% ispitanika je odgovorilo da se posuđuje lektira, a 10% ispitanika je odgovorilo da se posuđuju časopisi.

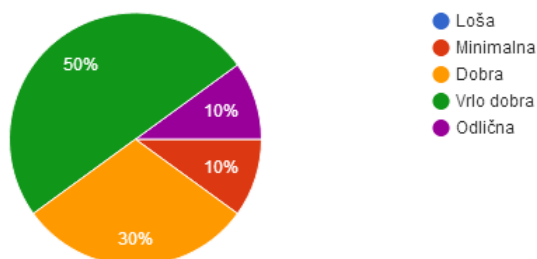
2. pitanje: Na skali od 1 do 5 označite koliko ste zadovoljni opskrbom lektira i ostale literature u vašoj školskoj knjižnici. 1 – u potpunosti sam nezadovoljan/na, 2 – nezadovoljan/na sam, 3 – niti sam zadovoljan/na niti sam nezadovoljan/na, 4 – zadovoljan/na sam, 5 – u potpunosti sam zadovoljan/na.

Grafikon 2. Zadovoljnost školskih knjižničara fondom

Ispitanici su podijeljenog mišljenja što se tiče ovog pitanja. Dakle, 30% ispitanika je nezadovoljno fondom svoje knjižnice, njih 30% je odgovorilo da je niti zadovoljno niti nezadovoljno fondom, te također njih 30% je zadovoljno fondom svoje knjižnice. Samo jedan ispitanik je u potpunosti nezadovoljan stanjem fonda u svojoj školskoj knjižnici.

3. pitanje: Kako biste ocijenili Vašu suradnju s učiteljima i stručnim suradnicima?

Grafikon 3. Suradnja školskog knjižničara s učiteljima i stručnim suradnicima

Na ovo pitanje većina ispitanika (50%) odgovorila je da je njihova suradnja s učiteljima i stručnim suradnicima vrlo dobra, 30% ispitanika smatra da ima dobru suradnju s učiteljima i stručnim suradnicima. Po jedan ispitanik ocijenio je svoju suradnju s učiteljima i stručnim suradnicima kao minimalnu i odličnu.

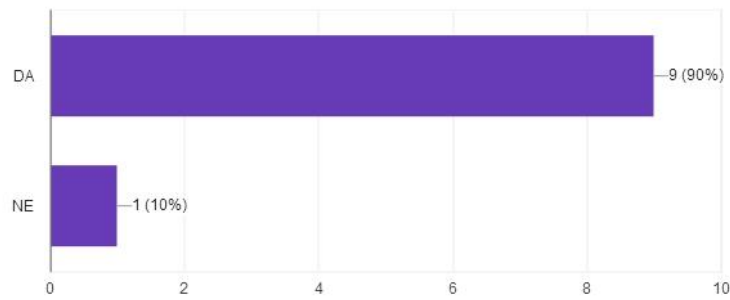
4. pitanje: Koje aktivnosti školska knjižnica ima u planu i programu?

U svojim odgovorima na ovo pitanje ispitanici su napisali sljedeće: da su to razne radionice povodom Mjeseca knjige, Međunarodnog mjesec školskih knjižničara i Dana dječje knjige; klub čitatelja; različiti projekti; kulturno-javna djelatnost škole; knjižnični projekti za poticanje čitanja; obilježavanje datuma vezanih za školsku knjižnicu i hrvatski jezik; satovi lektire; knjižnični odgoj i obrazovanje; suradnja s drugim institucijama (Gradska knjižnica, vrtić, KLD); Noć knjige; kulturna događanja; nastavni sati u knjižnici; pripremanje i/ili organiziranje izložbi; gostovanje književnika, kazališnih predstava prema ponudama i dogovoru; sudjelovanje na humanitarnim sajmovima u organizaciji škole i lokalne zajednice; INA Učenici knjižničari; sudjelovanje u Bookmark projektu u organizaciji IFLA-e; sudjelovanje u natjecajima u organizaciji Gradske knjižnice i/ili knjižničarskih udruga ili nekih drugih organizacija; vođeni rad u čitaonici (referentna zbirka, časopisi); gledanje animiranih i dokumentarnih filmova; aktivnosti vezane uz promicanje knjižnične građe, čitanja, informacijske pismenosti te vrednovanje medijskih sadržaja; odgojno-obrazovne aktivnosti vezane uz informacijsko i medijsko opismenjavanje. Odgovori na ovo pitanje bili su vrlo opširni.

5. pitanje: Navedite metode za učenje i poučavanje učenika koje koristite u školskoj knjižnici.

Ovo pitanje proizvoljnog je odgovora kao i prošlo, a ispitanici su odgovorili da su metode kojima se oni služe u radu s djecom, u školskoj knjižnici sljedeće: školski projekti; istraživačke metode; metode igre; slušanje glazbe; kreativni rad; učenje putem rješavanja problema; kvizovi; izložbe; igranje uloga; drama; pričanje priča; prezentacija; korištenje IKT-a i web alata; metoda razgovora i usmenog izlaganja; metoda čitanja, pisanja i obrade teksta; skupni rad; metoda rada u paru; metoda pokazivanja. Odgovori na ovo pitanje bili su zadovoljavajući i opširni.

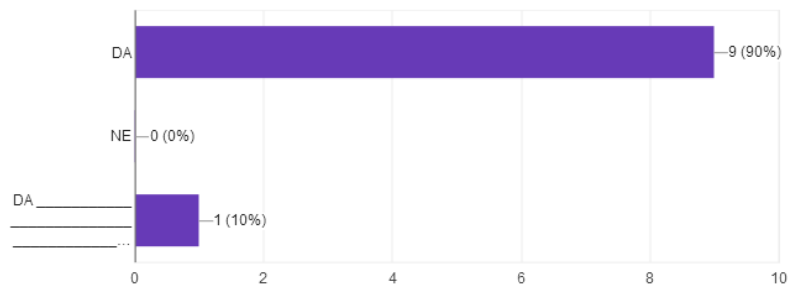
6. pitanje: Jesu li učenici zainteresirani za rad i učenje u školskoj knjižnici?

Grafikon 4. Interes učenika za rad u školskoj knjižnici

Na ovo pitanje je 90% ispitanika odgovorilo potvrdno (DA), dok je jedan ispitanik odgovorio NE.

7. pitanje: Smatrate li da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju kod učenika?

Grafikon 5. Doprinos školske knjižnice cjeloživotnom učenju

Na ovo pitanje svi ispitanici (100%) su odgovorili potvrdno (DA).

8. pitanje: Navedite razlog zbog kojega ste odabrali određen odgovor iz prethodnog pitanja.

Na ovo pitanje devet ispitanika je odgovorilo opširnim rečenicama, dok jedan ispitanik nije ništa napisao kao razlog svog odgovora u prethodnom pitanju. Ispitanici smatraju da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju iz sljedećih razloga: zato što je ona potpora odgojno-obrazovnom procesu te knjižničari imaju prednost što učenicima mogu otvoriti vrata svijeta učenja bez pritiska ocjenjivanja; zato što se kroz život uvijek na kraju vraćamo knjizi i knjižnici i na taj način neprestano učimo i usavršavamo se; zato što nas uči kako pronalaziti

potrebne informacije, razvija kod učenika ljubav prema knjizi i čitanju, potiče kreativnost i samostalnost, uči učenika kritičkom mišljenju te ga uči sposobnostima bitnim za snalaženje u svakodnevnom životu; zato što je školska knjižnica mjesto u kojem se nalaze pouzdani izvori informacija; zato što školska knjižnica uči učenike kako učiti, usmjerava ih na relevantne digitalne i tiskane izvore potrebne za njihovo daljnje obrazovanje; zato što školska knjižnica učenike uči istraživati nastavne sadržaje pomoću različitih medija; zato što školska knjižnica učenicima približava put od potrage za informacijom preko prikupljanja, usustavljanja i vrjednovanja istih pa sve do njihove provjerljivosti i uporabe. Odgovori na ovo pitanje vrlo su opširni i zanimljivi.

6.3. Rasprava

Rezultati istraživanja pokazali su da svi ispitani školski knjižničari smatraju da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju kod učenika, što je potvrdilo i hipotezu istraživanja koja je bila da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju. Svoje odgovore ispitanici su potkrijepili vrlo dobrim i zanimljivim primjerima odnosno razlozima.

Vrlo je zanimljivo to što 90% ispitanika kaže da su učenici zainteresirani za rad i učenje u školskoj knjižnici, s obzirom da se danas često može čuti da učenike ne zanimaju knjige, knjižnica i čitanje te da to smatraju dosadnim.

Ovim istraživanjem ispostavilo se da 40% ispitanika nije zadovoljno svojim knjižničnim fondom, 30% njih nije niti zadovoljno niti nezadovoljno, i također 30% njih je zadovoljno fondom. Ovi rezultati su pomalo neočekivani, zbog činjenice da su školski knjižničari inače nezadovoljni stanjem svojeg fonda jer nemaju dovoljno financijskih sredstava za čestu nabavu svega što im treba. Većina ispitanika je nezadovoljna, ali taj rezultat (od njih 40%) ipak nije dovoljan kako bi se potvrdila prethodna činjenica. Međutim, lijepo je znati da postoje školski knjižničari koji su i zadovoljni onim što posjeduju.

Rezultati istraživanja vezani uz suradnju školskih knjižničara i učitelja odnosno nastavnika su mješovitog karaktera. 50% ispitanika suradnju svoju suradnju je ocijenilo s vrlo dobrim, dok je njih 30% odgovorilo da je ona dobra, a 10% da je odlična, što je vrlo pohvalno jer ipak suradnja i timski rad ključni su za doprinos zajedničkom rezultatu i uspjehu. Samo jedan ispitanik je odgovorio da je suradnja minimalna.

Također, pohvalno je to što 70% ispitanika odgovorilo da u školskoj knjižnici učitelji i nastavnici posuđuju stručnu literaturu, što dokazuje da rade na svom usavršavanju. U odgovorima su se još našli časopisi i lektira.

Na kraju, može se reći da su školski knjižničari (u odnosu na rezultate istraživanja) aktivni, spremni na rad, i što je najvažnije, svjesni važnosti školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu, ali i cjeloživotnom učenju. Aktivnosti koje su ispitanici naveli kao način svoga rada s učenicima, dokaz su kvalitetnog rada i spremnosti na buduće izazove.

7. ZAKLJUČAK

Školska knjižnica sastavni je dio svake škole i ima važnu ulogu u odgoju i obrazovanju svakog učenika. To je jedini prostor u školi koji ujedno predstavlja mjesto učenja i prostor susreta, iskustva, opuštanja i življenja. Školski knjižničar kao ključna figura odgovoran je za učenikovu zainteresiranost i posjećenost knjižnici. Prema tome, na njemu je da kroz kreativne metode i modele poučavanja, korelacijsku nastavu, izvannastavne aktivnosti, izradu novih didaktičkih materijala, projekte i upotrebu tehnologija, utječe na učenikovu percepciju o važnosti knjige, znanja i same knjižnice. Školski knjižničar je učenicima voditelj u svijet informacija i znanja.

Školska knjižnica prepoznata je kao važna potpora reformi obrazovanja koja pomaže obrazovnom sustavu osposobiti mlade ljude, učenike za samostalno učenje i cjeloživotno stjecanje znanja. Omogućuje interdisciplinarni pristup nastavi koji potiče istraživački duh učenika i njegovo osobno kritičko mišljenje.

Istraživanje provedeno u svrhu pisanja ovog rada donijelo je uvid u današnje stanje nekih školskih knjižnica. Ono što je u radu teorijski postavljeno, istraživanje je potvrdilo. Školski knjižničari su svjesni važnosti suvremenih modela i metoda poučavanja stoga ih naveliko i upotrebljavaju u svojem radu s učenicima.

Ovaj rad predstavlja prikaz svega onoga što školsku knjižnicu čini posebnom i zanimljivom.

8. LITERATURA

1. Blažeković, Tatjana; Furlan, Branka. 1993. Knjižnica osnovne škole: ponovljeno i prerađeno izdanje. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka.
2. Herring, J. E. 2008. Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare. Zagreb, Dominović.
3. Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2015. „Virtualni i stvarni projekti za poticanje čitanja u školskoj knjižnici“. URL: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/1102> (22. ožujka, 2018.)
4. Jurić, Suzana; Milinović, Mirjana. 2011. 7 ključeva za čitanje s razumijevanjem. // Zbornik radova / XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 83-85.
5. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. 2004. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske studije, Altagama.
6. Kovačević, Dinka.; Lovrinčević, Jasmina. 2012. Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
7. Lovrinčević, Jasmina, et al. 2005. Znanjem do znanja: prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
8. Puh, Nevenka. 2007. Integrirani dani u razrednoj nastavi: priručnik za učitelje. Zagreb: Školska knjiga.
9. Stančić, Draženka. 2010. Slobodno vrijeme korisnika školske knjižnice – izazov školskome knjižničaru // Zbornik radova / XXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 9-20.
10. Standard za školske knjižnice, Narodne novine, 34, 2000. URL: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (14.ožujka, 2018.)
11. Tot, Marija. 2017. Nastava u školskoj knjižnici. URL: http://osdomasinec.skole.hr/skola/knjiznica/nastava_u_kolskoj_knji_nici?news_hk=5505&news_id=543&mshow=956#mod_news (21.ožujka, 2018.)
12. Vujčić, Vlatka.; Barac, Marija. 2011. Pedagoška radionica: Torba za skupne priče – motivacija za čitanje. // Zbornik radova / XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 117-120.
13. Zekanović, Sofija. 2011. Biće iz čarobne kutije. // Zbornik radova / XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 241-244.

14. Zovko, Mira. 2009. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senj. Zb. 36: 43-50.

URL: <http://hrcak.srce.hr/57597> (16. ožujka, 2018.)

9. PRILOZI

Prilog 1.

Slike

Slika 1: Proces stjecanja znanja.....	12
Slika 2: Artikulacija sata.....	18
Slika 3: Cjeloživotne kvalitete učenika.....	22

Prilog 2.

Grafikoni

Grafikon 1: Najčešće posuđivana literatura.....	32
Grafikon 2: Zadovoljnost školskih knjižničara fondom.....	33
Grafikon 3: Suradnja školskog knjižničara s učiteljima i nastavnicima.....	33
Grafikon 4: Interes učenika za rad u školskoj knjižnici.....	34
Grafikon 5: Doprinos školske knjižnice cjeloživotnom učenju.....	35

Prilog 3.

Anketni upitnik

UPITNIK

Ovaj je upitnik sastavljen za potrebe diplomskog rada. Ispituje se na koji način školska knjižnica sudjeluje u nastavnom procesu i koja joj je uloga u istom. Upitnikom se želi saznati postoji li interes učenika za radom u školskoj knjižnici te doprinosi li školska knjižnica cjeloživotnom učenju učenika i zašto.

Ispunjavanje upitnika je potpuno anonimno.

Molim Vas da iskrenim i subjektivnim odgovorima date doprinos u ovom istraživanju.

Unaprijed zahvaljujem na suradnji.

1. Koju vrstu literature učitelji i nastavnici najčešće posuđuju u školskoj knjižnici?

- a) stručnu literaturu
- b) beletristiku
- c) lektiru
- d) publicistiku
- e) časopise

2. Na skali od 1 do 5 označite koliko ste zadovoljni opskrbom lektira i ostale literature u vašoj školskoj knjižnici.

- 1 – u potpunosti sam nezadovoljan/na
- 2 – nezadovoljan/na sam
- 3 – niti sam zadovoljan/na niti sam nezadovoljan/na
- 4 – zadovoljan/na sam

5 – u potpunosti sam zadovoljan/na

3. Kako biste ocijenili Vašu suradnju s učiteljima i stručnim suradnicima?

- a) loša
- b) minimalna
- c) dobra
- d) vrlo dobra
- e) odlična

4. Koje aktivnosti školska knjižnica ima u planu i programu?

5. Navedite metode za učenje i poučavanje učenika koje koristite u školskoj knjižnici.

6. Jesu li učenici zainteresirani za rad i učenje u školskoj knjižnici?

- a) DA
- b) NE

7. Smatrate li da školska knjižnica doprinosi cjeloživotnom učenju kod učenika?

- a) DA
- b) NE

8. Navedite razlog zbog kojega ste odabrali određeni odgovor iz prethodnog pitanja.

a) DA - _____

b) NE - _____